

SCRISOARE METODICĂ *„Acces, echitate, calitate în învățământul preșcolar românesc”*

În vederea realizării unei legături mai strânse între învățământul universitar, ca furnizor de formare inițială și continuă, și învățământul preuniversitar, ca beneficiar de formare, M.E.C. a solicitat, la sfârșitul anului 2003, inspectorilor școlari de specialitate sau profesorilor metodiști din cadrul I.Ș.J. elaborarea unei informări privind predarea disciplinei în anul școlar.2002 – 2003.

De asemenea, în cadrul programelor U.N.I.C.E.F., derulate în perioada 2003-2004 în 22 de județe, au fost analizate și interpretate o serie de date importante pentru revizuirea și dezvoltarea sistemului de învățământ preșcolar, în condițiile noilor abordări educaționale și a debutului școlarității la 6 ani.

Informările primite din partea inspectoratelor școlare, precum și datele culese din teren în cadrul programului U.N.I.C.E.F. în perioada mai-iunie 2003, au urmărit aspecte privind :

1. competențele științifice;
2. competențele de proiectare;
3. competențele manageriale;
4. competențele de evaluare.

În urma analizei materialelor elaborate de către inspectorii școlari pentru învățământul preșcolar și operatorii de teren, a chestionarelor aplicate cadrelor didactice și directorilor s-au desprins următoarele aspecte:

1. Competențe științifice

Cadrele didactice din învățământul preșcolar stăpânesc într-un grad corespunzător conținuturile științifice ale activităților instructiv-educative prevăzute în programa preșcolară. Cu toate acestea, se înregistrează o serie de diferențe determinate de anumiți factori, cum ar fi:

- importanța acordării formării inițiale și continue;
- interesul diferit acordat actualizării informațiilor științifice în specialitate;
- statutul de titular sau de suplinitor;
- categoria de vârstă și gradul profesional;
- mediul în care profesează.

Educatoarele operează, în general, cu un limbaj științific corespunzător. Din păcate, se înregistrează, mai ales în cazul celor care profesează în mediul rural sau în

cazul absolvenților de colegii pedagogice, fără o pregătire prealabilă (în profilul postului) prin liceu pedagogic, o serie de imprecizii sau confuzii determinate de o preluare superficială de terminologie din didactica modernă. *Așadar, instituțiile de învățământ, în a căror responsabilitate intră pregătirea educatoarelor, trebuie să-și asume formarea, la un nivel performant, atât a competențelor științifice cât și a competențelor metodico-didactice, necesare absolvenților care optează pentru această profesie. De asemenea, se impune corelarea programelor de formare inițială și continuă cu nevoile actuale ale învățământului preșcolar, din perspectiva procesului de reformă pe care îl parcurge sistemul educațional preuniversitar românesc.*

Propuneri și recomandări :

Inspectoratele școlare vor acorda o atenție deosebită inspecției de specialitate, în special în unitățile de aplicație (grădinițe, în cazul de față), unde se vor verifica cu mare atenție următoarele aspecte:

- amenajarea spațiului educațional al grupei pe arii/zone/centre de interes;
- amenajarea centrului tematic în sala de grupă, în acord cu tema parcursă de copii în perioada respectivă;
- desfășurarea a cât mai multor activități integrate cu copiii și lucrul pe metoda proiectelor;
- elaborarea proiectelor didactice conform recomandărilor Comisiei Naționale de Specialitate pentru Liceele Pedagogice (Școli Normale) modelul va fi prezentat în anexă;
- elaborarea planificărilor calendaristice după recomandările M.E.C. (vezi Scrisoarea metodică din Programa activităților instructiv-educative din grădinița de copii, pag. : 111-117);
- fondul de carte din biblioteca de specialitate a unității, modul în care se realizează studiul individual în unitățile de învățământ preșcolar și gradul de cunoaștere a noutăților în domeniu de către educatoare;
- planificarea și desfășurarea de către educatoare a unor activități, în cadrul practicii pedagogice, care să vizeze: pregătirea elevelor practice pentru a lucra la grupe neomogene, pentru a lucra cu copii cu cerințe speciale sau copii romi, asigurarea continuității observării copilului (de la grădiniță la școală), facilitarea colaborării dintre cadrele didactice din învățământul preșcolar, primar și profesorul psihopedagog (consilierul școlar);
- desfășurarea unor activități cu copiii (conduse de elevele practice, îndrumate de educatoare), în cadrul practicii pedagogice, la toate tipurile de activități, nu doar la cele obligatorii;
- corelarea cerințelor profesorilor metodiști (îndrumători și coordonatori de practică pedagogică) cu noile abordări educaționale ale domeniului.

2. Competențe de proiectare

Proiectarea se realizează în concordanță cu cerințele curriculumului național și local. Noua orientare a programei preșcolare, centrată pe obiective educaționale și pe finalități, a creat posibilitatea abordării flexibile a conținuturilor de însușit în grădiniță, punând în valoare potențialul creativ al cadrelor didactice. În acest sens, o importanță deosebită trebuie acordată participării educatoarelor la programe de formare în domeniul abilităților curriculare.

Conținutul proiectat al activităților este riguros din punct de vedere științific, iar alegerea acestuia răspunde, de regulă, intereselor de cunoaștere ale copiilor.

Educatoarele proiectează frecvent activități integrate. În unele cazuri însă, activitățile proiectate vizează cele două tipuri tradiționale de activitate: activitatea obligatorie și activitățile alese și nu se ține cont de corelarea acestor activități pe verticală și pe orizontală. În elaborarea proiectelor didactice încă se mai înregistrează dificultăți în definirea obiectivelor operaționale și confuzii între acestea și obiectivele de referință ale programei.

În concluzie, proaspetele absolvente nu sunt pregătite, la încheierea formării inițiale, să aplice programa preșcolară în forma ei actuală, în special în sensul adaptării curriculumului preșcolar la particularitățile de vârstă, dar și individuale ale copiilor cu care lucrează. În acest context, este necesară familiarizarea absolvenților liceelor pedagogice și ai colegiilor pedagogice, cu principalele documente reglatoare ale activității din învățământul preșcolar, respectiv planul de învățământ și programa preșcolară. De asemenea, pentru familiarizarea cu procesul de elaborare a documentelor de planificare și proiectare didactică este necesară utilizarea și consultarea ghidului de aplicare a programei (anexă a O.M.nr.4481 / 08.09.2000), a scrisorilor metodice, precum și a ghidurilor pentru diferite categorii de activități, avizate de M.E.C. și editate după apariția programei. Libertatea de decizie a cadrului didactic în aplicarea curriculumului preșcolar pune în evidență relația lui cu vocația cadrelor didactice pentru această profesie. De aceea, formarea continuă a cadrelor didactice este văzută ca soluție pentru multe din problemele cu care se confruntă educația preșcolară.

Propuneri și recomandări :

O serie de propuneri pentru îmbunătățirea competențelor de proiectare au fost făcute de către inspecții școlare de specialitate și ar trebui să stea în atenția compartimentului Curriculum și Inspecție Școlară din cadrul I.Ș.J. Dintre acestea amintim :

- înființarea de Centre de Informare Județene sau Centre de Resurse și Perfecționare pentru cadrele didactice cu scopul familiarizării acestora cu noile aspecte ale didacticii moderne sau cu alte probleme legate de reforma învățământului preșcolar;

- inițierea cadrelor didactice în lucrul cu familiile copiilor, prin cuprinderea acestora în programul „Educăm așa” sau a altor programe pentru educația părinților, avizate de M.E.C.;
- elaborarea, în cadrul unor grupe de lucru alcătuite din specialiști de la catedră (educatoare) și specialiști din cadrul liceelor și colegiilor pedagogice, a unor metodici pentru categorii de activități precum: educație muzicală, educație fizică, educație plastică, precum și a unor programe pentru activitățile opționale și extinderile din grădiniță;
- elaborarea, ca urmare a analizei nevoilor de formare, a unor suporturi de curs pentru perfecționarea cadrelor didactice din învățământul preșcolar, transmiterea acestora (spre avizare) la M.E.C., derularea și monitorizarea formărilor.

3. Competențe manageriale

Spațiul fizic al sălii de grupă este amenajat corespunzător, în majoritatea cazurilor, și stimulează învățarea copiilor. Sălile de grupă sunt amenajate pe arii de stimulare / centre de interes / zone, fapt care permite copiilor să lucreze individual, în perechi, în grupuri mici sau cu întreg grupul. În sălile de grupă există un spațiu pentru afișarea produselor activității copiilor, care este folosit atunci când este nevoie. De asemenea, se remarcă prezența regulilor de comportare în grupă, ilustrate, a calendarului naturii, a jurnalului grupei, a tabelului responsabilităților. În timpul desfășurării activităților educatoarele se preocupă de asigurarea conținutului științific al învățării. Din păcate, transferul cunoștințelor și utilizarea acestora în contexte variate sunt pierdute adesea din vedere. Cadrele didactice adaptează permanent contextul învățării, în funcție de nevoile copiilor (Ex.: spațiul, conținutul, formele de învățare) și creează un cadru stimulat înaintea de începerea activităților, prin utilizarea unor tehnici specifice de captare a atenției.

Personalul didactic pune la dispoziția copiilor materiale și echipamente adecvate vârstei copiilor și temei săptămânii. Nu întotdeauna acestea sunt suficiente cantitativ și bine întreținute. Educatoarele planifică o serie de activități interesante pentru a angaja copiii în experiențe de învățare activă (încurajează, în special jocul, și uneori explorarea, experimentarea).

Cadrele didactice stabilesc sarcini de învățare adecvate mai ales particularităților de vârstă și mai puțin celor individuale sau nevoilor și unicității fiecărui copil din grupă.

Educatoarele adresează întrebări pe înțelesul copiilor, însă acestea nu au ca scop extinderea învățării ci, mai degrabă, reproducerea informațiilor cunoscute. Copiii sunt încurajați să coopereze prin tema propusă și prin materialele puse la dispoziție. Pentru a răspunde diversității copiilor din grupă, sub raportul intereselor, nevoilor și particularităților de vârstă, educatoarele folosesc, de regulă cu întregul grup, metode variate, cum ar fi: explicația, demonstrația, expunerea, conversația, exercițiul, problematizarea și jocul didactic. Foarte rar copiii lucrează în perechi, iar când lucrează în grupuri mici, metodele folosite sunt cele folosite la lucrul cu întregul grup, la care se adaugă jocul liber și jocurile de competiție.

Ritmul de învățare instituit de cadrele didactice nu ține întotdeauna seama de diferențele dintre copii, de experiențele anterioare ale acestora, de stilul de învățare propriu, de capacitățile și nevoile acestora.

Educatorele implică copiii în asumarea unor responsabilități în desfășurarea activităților didactice și, de cele mai multe ori, încurajează copiii să participe la discuții, apreciindu-le contribuția, și îi stimulează să-și susțină propriile păreri. De asemenea, cadrele didactice permit copiilor să adreseze întrebări în legătură cu conținutul activității sau cu modul de desfășurare al acesteia, astfel copiii sunt implicați în propriul proces de dezvoltare și educare.

Interacțiunile dintre educatoare și copii sunt frecvente și pozitive, demonstrând respect și interes; ele nu sunt discriminatorii în funcție de sexul copilului și nici influențate de rasa, religia, statutul social sau de cultura familiei din care acesta provine. De aceea, interacțiunile care au loc în sala de grupă stimulează apariția comportamentelor pro-sociale ale copiilor. Cadrele didactice stimulează copiii să se ajute reciproc, să-și aștepte rândul și să utilizeze în comun materialele. Nu se folosesc metode disciplinare negative, iar educatoarele creează o atmosferă de încredere și respect în sala de grupă. Mai mult, cadrele didactice oferă alternative de soluționare a situațiilor conflictuale care apar și încurajează copiii să găsească și să decidă asupra căilor de urmat. Părinții sunt acceptați în sala de grupă la începutul și la sfârșitul zilei și au la dispoziție, pe hol, un avizier cu informații relevante pentru învățarea copiilor.

Cadrele didactice comunică cu părinții copiilor prin modalități diverse (discuții individuale sau de grup, vizite la domiciliu, ședințe, lecții pentru părinți după metoda „Educăm așa”, lectorate, serbări, lecții deschise etc.) pentru a spori sprijinul acordat copiilor.

Se remarcă așadar, faptul că organizarea spațiului educațional în sectoare / arii / centre de interes, amplasarea materialului didactic la nivelul copiilor și schimbarea periodică a acestuia în funcție de tema de interes a săptămânii, existența regulilor ilustrate de comportare în grupă, dezvoltarea unor relații democratice au dus la crearea unui cadru afectiv stimulat în majoritatea grădinițelor. Activitățile se desfășoară, în majoritatea cazurilor, ca o succesiune logică a evenimentelor instruirii. Explicațiile clare, precise și corecte, însoțite de gestică și mimică corespunzătoare, sprijină și îndrumă gândirea și acțiunea copiilor. În opinia inspectorilor școlari pentru învățământul preșcolar (în urma asistențelor, a vizitelor prin grădinițe, precum și a altor modalități de culegere a informațiilor) prin tematica largă abordată în cursurile de formare continuă, precum și prin utilizarea noilor metode de lucru cu adulții, s-au realizat, în mare măsură, următoarele schimbări :

- *utilizarea de noi strategii didactice, accentuarea elementelor de joc, a metodelor active ;*
- *schimbarea ambianței în sălile de grupă și în grădinițe ;*
- *introducerea alternativelor educaționale ;*
- *schimbarea mentalității cadrelor didactice ;*
- *adoptarea pedagogiei centrate pe copii: individualizarea predării învățării ;*

- *îmbunătățirea relației educatoare- copil ; îmbunătățirea relației cu părinții ;*
- *o mai mare deschidere a grădiniței către comunitate ;*
- *îmbunătățirea calității activităților opționale.*

Propuneri și recomandări :

Inspectorii de specialitate, directorii și cadrele didactice vor urmări, în continuare, popularizarea și generalizarea la nivelul județului a exemplurilor de bună practică, depistate în timpul inspecțiilor de specialitate, a asistențelor la grupă sau a interasistențelor.

4. Competențe de evaluare

Între metodele de evaluare utilizate în învățământul preșcolar predomină metodele alternative, fără a fi excluse cele clasice precum aprecierea performanțelor prin atribuirea de calificative sau testele individuale de cunoștințe și / sau deprinderi ce iau forma unor fișe cu sarcini. Sunt folosite fișele de evaluare și calificativele, deși acestea sunt foarte apropiate de învățământul obligatoriu.

Dintre modalitățile alternative de evaluare utilizate pot fi amintite :

- lucrările practice,
- portofoliile cu produsele copiilor,
- aprecierile verbale,
- autoevaluarea,
- serbările,
- discuțiile individuale cu copiii,
- afișarea lucrărilor,
- aprecierea rezultatelor prin premii, laude, încurajări, prin ecusoane (flori, iepurași, ursuleți), medalii,
- „metoda consemnării pe un grafic” (cu puncte și procentaje) a rezultatelor, pe activități și preferințe.

Evaluarea cu calificative deține un procent destul de mare, mai mare decât cel al metodei portofoliilor sau cel al autoevaluărilor. Acest fapt se datorează dorinței cadrelor didactice din învățământul preșcolar de a pregăti copilul pentru sistemul de evaluare utilizat în învățământul primar și, totodată, faptului că utilizarea portofoliilor este o metodă insuficient explorată, este o modalitate mai elaborată de evaluare, mai rafinată și care solicită o interpretare a unor rezultate de diverse tipuri în baza unor criterii foarte bine formulate – astfel spus solicită mai mult timp și mai mult efort.

Educatorele oferă adesea informații relevante copiilor despre progresele pe care le fac în învățare și nu etichetează copiii. Cadrele didactice încurajează activitatea și comportamentele pozitive ale copiilor prin aprecieri verbale și stimulente. De asemenea, educatoarele încurajează autoevaluarea în interacțiunea cu copilul și nu folosesc competiția dintre copii ca pe o metodă de evaluare și ierarhizare a acestora. Din nefericire, educatoarele implică mai rar copiii în formularea criteriilor de apreciere în activități.

În concluzie, educatoarea folosește modalități diverse de evaluare a progreselor copiilor și acordă atenție implicării copiilor în procesul evaluării. Cu toate acestea, modulele privind evaluarea în învățământul preșcolar ar trebui revizuite și îmbunătățite.

Propuneri și recomandări :

Inspectoratele școlare vor urmări, prin compartimentul Curriculum și Inspecție școlară, următoarele aspecte :

- modul în care sunt respectate *prevederile Programei activităților instructiv – educative în grădinița de copii cu privire la evaluare* (vezi pag.30-31);
- cum a fost făcută selecția auxiliarelor didactice utilizate de către copii la activități și dacă acestea sunt avizate de M.E.C.;
- evitarea excesului de fișe, în special la grupele mari și pregătitoare pentru școală;
- cum și cât de mult este implicat copilul în procesul de evaluare;
- cum este înregistrat progresul copilului și dacă există o viziune clară și fundamentare psihopedagogică cu privire la acest lucru.

DIRECTOR :
Liliana Preoteasa